

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Економічний факультет

БІДАЦУК ВАСИЛИНА ВАСИЛІВНА

ОБЛІК І АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ ПОСТАЧАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ НА
ПІДПРИЄМСТВАХ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ

071 «Облік і оподаткування» (галузь наук – Управління та адміністрування)

Автореферат
на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Івано-Франківськ – 2023

Дипломна робота виконана в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника

Науковий керівник: к.е.н. доцент кафедри обліку і оподаткування Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника Гнатюк Тарас Михайлович

Рецензент: д.е.н., професор кафедри економічної кібернетики Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника Буртняк Іван Володимирович

Захист відбудеться «22» червня 2023 р.

Завідувач кафедри _____ Баланюк Іван Федорович

ЗМІСТ

ВСТУП.....	Error! Bookmark not defined.
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ РУХУ ТОВАРІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ	Error! Bookmark not defined.
1.1. Економічний зміст та облікова сутність постачання і реалізації товарів оптової торгівлі.....	Error! Bookmark not defined.
1.2. Класифікація розрахункових операцій на підприємстві.....	Error! Bookmark not defined.
1.3. Нормативно-правове забезпечення обліку процесу постачання та реалізації оптової сфери діяльності	Error! Bookmark not defined.
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ РУХУ ТОВАРІВ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ ТОВ “БАЯДЕРА ЛОГІСТИК”.....	Error! Bookmark not defined.
2.1. Організація документообігу та здійснення первинної реєстрації руху товарів оптового підприємства.....	Error! Bookmark not defined.
2.2. Методика синтетичного та аналітичного обліку процесу постачання та реалізації товарів в оптовій торгівлі.....	Error! Bookmark not defined.
2.3. Відображення інформації про розрахункові та товарні операції підприємства оптової торгівлі у фінансовій звітності.....	Error! Bookmark not defined.
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ НА ОПТОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ “БАЯДЕРА ЛОГІСТИК”.....	Error! Bookmark not defined.
3.1. Метод та методичні прийоми економічного аналізу.....	Error! Bookmark not defined.
3.2 Аналіз динаміки і структури руху товарів на оптових складах підприємства та оцінка основних показників ефективності оптового підприємства.....	Error! Bookmark not defined.
3.3 Факторний аналіз ефективності оптового підприємства.....	Error! Bookmark not defined.

ВИСНОВКИ.....	Error! Bookmark not defined.
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	Error! Bookmark not defined.
ДОДАТКИ.....	Error! Bookmark not defined.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Торгова діяльність являється однією із пріоритетних галузей економічної діяльності та зазнає значних змін, які потребують розробки нових підходів до організації бухгалтерського обліку та подальшого розвитку цієї сфери економіки. Торгівля є каталізатором зміни виробництва та споживання в ринкових умовах, і кількість українських торговельних компаній з кожним роком збільшується.

Комерційна діяльність виступає однією з домінуючих форм підприємництва на сьогоднішній день, тому всі нормативно-правові документи підприємств майже завжди визначають вид діяльності і найпоширеніший вид – це торгівля. Безпосередньо роздрібні продажі частіше розглядаються ніж оптові. Проте саме вивчення цього питання призведе до продовження досліджень як в Україні, так і в усьому світі.

У ході розвитку товарного господарства сектор обігу відокремився від проміжних секторів, таких як оптова і роздрібна торгівля. Добре відомо, що оптова торгівля передує роздрібній торгівлі, оскільки товари обмінюються для безпосереднього виробництва, а не роздробом для особистого споживання. Тому виручка від оптової торгівлі відображається в загальному обсязі реалізації товарів виробничо-торгівельними підприємствами, іншими підприємствами та юридичними особами, які здійснюють продаж безпосередньо населенню або споживачам.

Тому облік надходження товарів і їх реалізації є основною частиною бухгалтерського обліку в торговельній організації, що забезпечує точність і об'єктивність визначення і контролю основних показників діяльності – оборотності товарів і валової виручки. Ця частина бухгалтерського обліку, яка охоплює всі витрати і приносить очікувану вигоду, своєю деталізацією завжди відрізняється від обліку інших видів діяльності. Слід звернути увагу на організацію та реформування процесу бухгалтерського обліку діяльності торгових підприємств з метою надання повної, достовірної та об'єктивної інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства.

Мета і завдання дослідження. Метою написання бакалаврської роботи є узагальнення теоретико-методологічних положень і формулюванні практичних пропозицій стосовно вдосконалення системи бухгалтерського обліку та аналізу діяльності оптових підприємств та їх модифікації, що зумовлено розробкою варіантів стратегічних альтернатив розвитку підприємств.

Відповідно до цих цілей були організовані наступні завдання:

- розкрити економічний зміст та облікова сутність постачання і реалізації товарів оптової торгівлі;
- дослідити класифікацію розрахункових операцій на підприємстві;
- визначити нормативно-правове забезпечення обліку процесу постачання та реалізації оптової сфери діяльності;
- охарактеризувати організацію документообігу та здійснення первинної реєстрації руху товарів оптового підприємства;
- дослідити методику синтетичного та аналітичного обліку процесу постачання та реалізації товарів в оптовій торгівлі;
- відобразити інформацію про розрахункові та товарні операції підприємства оптової торгівлі у фінансовій звітності;
- визначити методи та методичні прийоми економічного аналізу;
- проаналізувати динаміки і структури руху товарів на оптових складах підприємства та оцінити основних показників ефективності оптового підприємства;
- провести факторний аналіз ефективності оптового підприємства.

Предметом дослідження є процес обліково-аналітичного управління діяльністю оптового підприємства.

Об'єктом дослідження є комплекс теоретико-методологічних проблем, що визначають використання обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю оптових підприємств на прикладі ТОВ “БАЯДЕРА ЛОГІСТИК”.

Методи дослідження У даній роботі використовуються загальні економічні засади та принципи роботи, а саме аналізу та синтезу, щоб допомогти визначити природу основних форм оптової торгівлі. За допомогою методів спостережень та порівнянь визначено стан бухгалтерського обліку та аналізу в господарській діяльності ТОВ “БАЯДЕРА ЛОГІСТИК”, за допомогою методу експертної оцінки визначено показники, що характеризують ефективність оптової реалізації продукції, за допомогою графічного методу наочно відображено отримані результати дослідження.

Інформаційною базою дослідження. Під час написання роботи було використано законодавчі та нормативні документи, міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту, вітчизняні та зарубіжні наукові, фахові журнали та навчальні посібники з питань бухгалтерського обліку, аудиту, управління та аналізу фінансових результатів, а також залучено джерела глобальної інформаційної мережі Інтернет. Достовірну інформацію було отримано насамперед від ТОВ “БАЯДЕРА ЛОГІСТИК”, де проводилися усі дослідження.

Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Робота складається з 77 сторінок, містить 24 таблиці, 7 рисунків, 6 додатків, а список використаних джерел містить 34 позиції.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У розділі 1 «ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ РУХУ ТОВАРІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ» розкрито економічний зміст та облікова сутність постачання і реалізації товарів оптової торгівлі; досліджено класифікацію розрахункових операцій на підприємстві; визначено нормативно-правове забезпечення обліку процесу постачання та реалізації оптової сфери діяльності.

У розділі 2 «ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ РУХУ ТОВАРІВ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ ТОВ “БАЯДЕРА ЛОГІСТИК”» охарактеризовано організацію документообігу та здійснення первинної реєстрації руху товарів оптового підприємства; досліджено методику синтетичного та аналітичного обліку процесу постачання та реалізації товарів в оптовій торгівлі; відображено інформацію про розрахункові та товарні операції підприємства оптової торгівлі у фінансовій звітності.

У розділі 3 «ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ НА ОПТОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ “БАЯДЕРА ЛОГІСТИК”» визначено методи та методичні прийоми економічного аналізу; проаналізовано динаміки і структури руху товарів на оптових складах підприємства та оцінити основних показників ефективності оптового підприємства; проведено факторний аналіз ефективності оптового підприємства.

ВИСНОВКИ

Під час написання бакалаврської роботи було узагальнено наступну інформацію:

Формування якісної бази даних в системі обліку товарів неможливе без розуміння поняття “товар”. Дослідження поняття товару як об’єкта обліку та аналізу показало, що визначення цього поняття необхідно тлумачити як з економічного, так і з бухгалтерського аспектів. Таким чином, ми пропонуємо розглядати товар як економічну категорію як продукт праці в матеріальній чи нематеріальній формі, який у подальшому виробляється для продажу, отримання прибутку виробника та задоволення потреб споживача. З точки зору бухгалтерського обліку, товари – це матеріальні та нематеріальні активи, які мають чітко визначену вартість і утримуються для продажу або обміну для задоволення потреб клієнтів. Правильна організація та класифікація розрахункових операцій між підприємствами є дуже важливими, оскільки вони забезпечують швидке завершення кругообігу оборотних коштів (обігових коштів), переведення його з товарної форми в грошову, створюють необхідні умови для безперебійного розрахунку за придбані ТМЦ. Класифікація та вимірювання товарів за видами відображається в спеціальному документі про їх сортування, підписаному уповноваженими особами, затвердженим директором.

В умовах ринку відносини між компаніями, організаціями та установами, а також між ними та населенням мають грошовий характер. Ці відносини базуються на використанні грошей у своїх функціях – засобу обігу та платежу. Основи побудови розрахункових операцій в обліку визначаються на основі їх класифікації. До головних класифікаційних ознак можна віднести: за економічним змістом (товарні, нетоварні), за територіальним здійсненням (одногородні, іногородні, міжнародні), за формою (готівкові, безготівкові). Класифікація та вимірювання товарів за видами відображається в спеціальному документі про їх сортування, підписаному уповноваженими особами, затвердженим директором. Також, слід зазначити, що в більшості всі розрахунки за товари, які надійшли чи продалися здійснюються безготівково автоматизованим способом.

Основою регулювання в усіх країнах обліку процесу постачання та реалізації товарів є нормативно-правова база. Правова база регулювання торгових відносин дуже різноманітна. Сама торгівля передбачає широкий спектр правовідносин, а відносини, які існують у сфері торгівлі. Суперечливість положень нормативно-правової бази, що регулює сферу торгівлі, створює недоліки в правовому регулюванні обліку та контролю за рухом товарів. Існуючі нормативно-правові акти не розкривають належним чином бухгалтерське відображення операцій з прийому та реалізації товарів. Тому пропонується розробити новий проект методичних рекомендацій щодо відображення у звітності всіх дій, пов'язаних з рухом товарів для задоволення управлінських потреб.

Керівники компаній повинні приймати рішення в умовах невизначеності та ризику, а тому повинні постійно керувати різними аспектами своєї фінансово-економічної діяльності. Ця діяльність відображена в численних документах, що містять різноманітну інформацію. Правильно складений і систематизований документообіг є своєрідною запорукою ефективного управління компанією. Дослідження всіх особливостей обліку, аудиту та аналізу руху товарів проводилося на прикладі фінансово-господарської діяльності ТОВ “БАЯДЕРА ЛОГІСТИК”. Організація бухгалтерського обліку проводиться в декілька етапів. На першому етапі організації бухгалтерського обліку на підприємстві застосовуються специфічні методи та прийоми. Другий етап, технічний, складається з вибору формату обліку, який найкраще відповідає потребам підприємства, створення облікових форм і заповнення операцій. Третій етап передбачає створення системи управління бухгалтерським обліком, створення максимально ефективною та зручною загальною системою бухгалтерського обліку, визначення графіка документообігу підприємства та індивідуального графіка роботи працівників бухгалтерії.

Уся діяльність досліджуваного підприємства формується на основі інформації про облік руху і постачання товарів, яка генерується і регламентується П(С)БО 9 “Запаси”, П(С)БО 15 “Доходи”, П(С)БО 16 “Витрати”. Норми цих документів є основою для правильного відображення усіх господарських процесів на

підприємстві. Методика обліку руху товарів на торговому підприємстві ТОВ “БАЯДЕРА ЛОГІСТИК” свідчить про те, що облік ведеться згідно норм чинного законодавства. Усі господарські операції висвітлені вчасно та повно розкривають зміст операцій, які відбулися. Для обліку ТОВ “БАЯДЕРА ЛОГІСТИК” руху товарів використовує рахунок 28 “Товари” та використовує наступні субрахунки: рахунок 281 “Товари на складі”, рахунок 282 “Товари у торгівлі”, рахунок 283 “Товари на комісії”, рахунок 284 “Тара під товарами”, рахунок 285 “Торгова націнка”.

Під час процесі ведення господарської діяльності усі дані щодо руху товарів та розрахункових операціях по них відображаються у фінансовій звітності. Автоматизований процес формування цих даних тільки поліпшує точність і якість її розкриття у формах фінансової звітності. Так, інформація по залишках запасів (товарів) відображається у ф. №1 “Баланс” (Звіт про фінансовий стан), де наводиться інформація про сальдо товарно-матеріальних цінностей на початок та кінець звітного періоду у тисячах гривень. Стосовно інформації про чистий дохід від реалізації товарів та собівартості реалізованих товарів, то інформація наводиться у ф. № 2 “Звіт про фінансові результати”. Для того, щоб автоматизувати процес формування інформації про розрахункові та товарні операції у фінансовій звітності ТОВ “БАЯДЕРА ЛОГІСТИК” використовує спеціальне програмне забезпечення “BAS Accounting for Ukraine” та “BAS Управління торгівлею”.

Розвиток методології економічного аналізу має проводитися в напрямку формування умов, які забезпечують ймовірність за результатами діагностики та управління тенденцій до покращення кількісних та якісних індикаторів фінансово-господарської діяльності підприємств у результаті прийняття ефективних рішень на основі результатів аналітичних розрахунків. До основних методів слід віднести: емпіричні методи та теоретичні методи. Головними методичними прийомами економічного аналізу є: прийом елімінування, динамічний (горизонтальний) аналіз, трендовий аналіз, структурний (вертикальний) аналіз, аналіз відносних показників

(коефіцієнтів), міжпідприємницький порівняльний аналіз показників, балансовий метод, економіко-статистичні методи, ABC-аналіз та ін.

Основним джерелом проведення оцінки динаміки і структури руху товарів на оптових складах ТОВ “Баядера Логістик” виступає фінансова звітність підприємства. Під час здійснення даних розрахунків встановлено, що обсяг реалізованої продукції у наступному році збільшиться за рахунок зростання середньорічної чисельності працюючих та підвищення продуктивності праці. Коефіцієнт загальної ліквідності і коефіцієнт швидкої ліквідності перевищують граничне значення, що є позитивним для підприємства. Проте коефіцієнт абсолютної ліквідності недорівнює граничному значенню, оскільки на підприємстві грошові кошти залучені у товарооборот, а товари є менш ліквідними, тому даний показник має суттєві відхилення від граничного значення.

При проведенні впливу факторів на зміну прибутку від реалізації товарів на торгівельному підприємстві виявлено, що резервами для збільшення виручки від реалізації товарів є: збільшення обсягу реалізованої продукції та зменшення собівартості товарів. Зростання величини реалізації товарів можливе через додаткове залучення нових клієнтів, очищення ринків збуту, застосування маркетингових засобів. Зменшення собівартості товарів можливе через зниження витрат на їх доставку, сировину, комунальні послуги тощо. Під час здійснення оцінки впливу факторів на зміну прибутку від реалізації окремого виду товару виявлено, що резервами є: збільшення обсягів продажів та зниження собівартості реалізації товарів.

Список основних джерел

1. Блакита Г.В., Гладій І.О., Дзюба О.М, Бровко. Бухгалтерський облік в торгівлі та ресторанному господарстві. К.: Центр учбової літератури, 2016. 512 с. URL: https://pidruchniki.com/1588072859638/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/buhgalterskiy_oblik_v_torgivli_ta_restorannomu_gospodarstvi_.
2. Височин І.В. Державне регулювання торгівельної діяльності в Україні та світі: порівняльний аналіз. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2010. № 3. С. 11–23. URL: <http://nbuv.gov.ua/j-pdf>.
3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський управлінський облік: Підручник. Житомир: ПП “Рута”, 2010. 392 с. URL: <https://eknigi.org/biznes>.
4. Чебанов Н.В., Яковенко С.Л. Облікова політика – основний елемент системи бухгалтерського обліку. Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія „Економічні науки”. № 1. 2018 С. 139–148.
5. Стахов О. І. Організація обліку реалізації товарів на підприємствах роздрібною торгівлі. Молодий вчений. 2018. № 4 (56). С. 153–160. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/4/36.pdf>
6. Добровський В. М. Управлінський облік : навч.-метод. посіб. Для самос. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2013. 235 с.
7. Круглова О.А. Тенденції розвитку підприємств торгівлі в Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Харківський державний університет харчування та торгівлі. 2019. №31. с.56
8. Корягін М. В., Куцик П. О. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності: монографія. Київ: Інтерсервіс, 2016. 276 с.
9. Височин І. В. Пріоритетні напрями державного регулювання внутрішньої торгівлі в Україні / І. В. Височин // Економіка. Управління. Інновації. 2014. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2014_1_22.pdf.
10. Худолій Л. М. Теорія фінансів: навчально-методичний посібник. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2003. 167 с.

11. Закон України “ Про ціни і ціноутворення” від 21.06.2012 р. № 5007-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
12. Закон України “Про захист прав споживачів” № 1024-XII від 12.05.91 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
13. Озеран А. В. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні. URL: <http://archive.nbuv.gov.ua>.
14. Постанова Кабінету Міністрів України “Про державне регулювання цін (тарифів) на продукцію виробничо-технічного призначення, товари народного споживання, роботи і послуги монопольних утворень ” від 22 лютого 1995 р. № 135.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
15. Про затвердження Правил торгівлі на ринках від 22 березня 2002 р. № 288/6576. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
16. Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р. №996 – XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
17. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 “Запаси”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
18. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 15 “Дохід”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
19. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
20. Панібратова С.В. Організація та методика внутрішньогосподарського контролю використання запасів на торговельних підприємствах. Вісник ЖДТУ. 2018. № 3(53). с. 152-154.
21. Пух Л.О. Удосконалення обліку, аналіз та контроль ефективного використання запасів підприємства. Фінансові ринки и цінні папери. 2019. № 19. с. 14-16.
22. Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності № 145 від 22.05.2002 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>

23. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: Підручник. 5-те вид. допов. і перероб. К.: Алерта, 2013.
24. Добровський В. М. Управлінський облік : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2003. – 235 с.
25. Кужельний М. В. Теорія бухгалтерського обліку URL: <http://library.if.ua/book/49/3605.html>.
26. Чебанова Н.В. Фінансовий облік : Підручник. К. : Видавничий центр “Академія”, 2007. 702 с.
27. Білик М.Д. Фінансовий аналіз: навч. посібник. 2-ге вид., без змін. Київ: КНЕУ, 2013. 592 с.
28. Нестеренко Ж. К. Особливості організації оплати праці в бюджетних установах та необхідність її комп'ютеризації. Сталій розвиток економіки. 2012. 262 с.
29. Скалюк Р. В. Економічний механізм управління фінансовими результатами промислових підприємств: теоретичні основи забезпечення функціонування. Економічний вісник Донбасу. 2011. № 2. С. 86–93.
30. Бондар Н. М. Економіка підприємства : навчальний посібник. К. : А.С.К. 2004. 400 с.
31. Назаренко І.М., Соколенко Л.Ф. Цифровізація як вектор модернізації системи бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік як наука: від основ до наукової картини світу: колективна монографія. Київ : «Центр учбової літератури», 2021. С. 196-208.
32. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/>
33. Шкарабан С., Лазаришина І. Характеристика функцій економічного аналізу в контексті управління суб'єктами господарювання. /Економічний аналіз. 2011. Вип. 8. Ч. 1. С. 10–12.
34. Попко Є. Ю. Фундаментальні аспекти вибору оцінки в бухгалтерському обліку. Ефективна економіка, 2013, № 6. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2117&p=1>.

35. Барнгольц С. Б., Мельник М. В. Методологія економічного аналізу діяльності господарюючого суб'єкта. К : Фінанси и статистика, 2003. 240 с.
36. Ковальова В.В., Волкова О.М. Економічний аналіз: Навч. посібник. Одеса: ОНЕУ, 2015. 310с.
37. Калабухова С. В. Аналіз податкової ефективності суб'єкта господарювання. Економічний аналіз. 2018. Т. 28, № 4. С. 193-199.
38. Кіндрацька Г.І. Економічний аналіз : теорія і практика: Підручник. Львів : Магнолія Плюс, 2006. 428 с.
39. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз : навчальний посібник. К. : ЦУЛ, 2009. 256 с.
40. Цигилик І.І. Економічний аналіз – основний чинник підвищення ефективності підприємницької діяльності. Актуальні проблеми економіки. 2003. №7. С. 90-96.
41. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства. К. : Кондор, 2007. 274 с.
42. Череп А.В. Економічний аналіз : навчальний посібник. К. : Кондор, 2009. 160 с.
43. Мних Є.В. економічний аналіз: підручник. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 472 с.